

บทที่ 8

อายุความฟ้องร้อง

อายุความทั่วไป

ในเรื่องอายุความฟ้องร้องนี้ ได้มีบทบัญญัติของมาตรา 95 บัญญัติว่า ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาตั้งแต่ศาล ภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

- (1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี
- (5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้อง และได้ตัวผู้กระทำความผิดมาตั้งแต่ศาลแล้ว ผู้กระทำความผิด หลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนด

ดังกล่าวแล้ว นับแต่วันที่หลบหนี หรือวันที่ศาลสั่งงดพิจารณา ก็ให้ถือว่า เป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 95 ข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าการที่จะนับอายุความ และหยุดนับอายุความนั้นมีข้อที่จะต้องพิจารณา คือ

- ก. การ เริ่มนับอายุความ
- ข. การหยุดนับอายุความ
- ค. การ เริ่มนับอายุความใหม่
- ง. กำหนดอายุความ

ก. การ เริ่มนับอายุความ

การ เริ่มนับอายุความนี้ เริ่มนับแต่วันกระทำความผิด ซึ่งในกรณีนี้เป็นกรณีที่จะนับอายุความที่มีได้ฟ้อง และมีได้ตัวผู้กระทำความผิดมาซึ่งศาลกล่าวคือ เป็นกรณีที่ยังจับตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องยังศาลไม่ได้ ภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ใน (1) - (5) นับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด ก็เป็นอันขาดอายุความ คือ จะนำคดีนั้นมาฟ้องยังศาลไม่ได้

ข้อที่ควรพิจารณาต่อไปอีกก็คือ คำว่าวันกระทำความผิด ซึ่งต้องแยกความผิดโดยลักษณะของการกระทำออกเป็นอย่าง ๆ ไป เพราะลักษณะของการกระทำความผิดในบางความผิดก็เป็นเรื่องที่ยากที่จะชี้ให้เห็นว่า การกระทำความผิดได้กระทำในวันใด ดังนั้น จึงขอให้ผู้ศึกษา

พิจารณาจากลักษณะต่าง ๆ ที่แยกไว้ ดังนี้

1. ความผิดสำเร็จ หมายความว่า การกระทำได้เสร็จสิ้นไปในการเดียว เช่น นายแดงยิงนายดำ แล้วนายดำตายในทันใดนั้น หรือนายแดงลักทรัพย์ของนายดำ เมื่อนายแดงได้ทรัพย์นั้นไป ครอบครอง ประกอบฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 แล้ว อายุความก็เริ่มนับตั้งแต่วันที่ ได้มีการกระทำนั้นคือวันที่ได้ทรัพย์ไป

2. ความผิดต่อเนื่องกัน อันเป็นการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน ประกอบด้วย การกระทำหลายกรรม รวมเป็นความผิดฐานหนึ่ง เช่น หลอกหลวงเอาทรัพย์สินผู้อื่นอันเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 เพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น อาจกระทำความผิดโดยหลอกหลวงไว้ เป็นเดือนหรือหลายวัน จนในที่สุดก็ได้ทรัพย์ไป อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ได้ทรัพย์ไป เพราะวันที่ได้ทรัพย์ไปนั้น เป็นการกระทำอันสุดท้ายแห่งความผิด หรือในกรณีที่แดงจุดดำไปข่มขืนกระทำชำเราหลายครั้ง อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ข่มขืนกระทำชำเราครั้งสุดท้าย หรือในกรณีที่ลอก เลียน เครื่องหมายการค้าซึ่งจำเลยได้ทำติดต่อกันมานานจนถึงวันสุดท้ายดังนี้ อายุความนับตั้งแต่วันสุดท้ายนั้น

3. ความผิดถาวร กล่าวคือ เป็นความผิดตั้งแต่เริ่มกระทำผิดจนตลอดมา เช่น กรณีที่มียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครอง เมื่อใดที่ยาเสพติดให้โทษนั้นพ้นไปจากความครอบครอง ก็เริ่มนับอายุความเมื่อนั้น

4. ความผิดที่มีผลของการกระทำเกิดภายหลังต่างหากจากการกระทำ กล่าวคือ ได้เริ่มกระทำความผิดแล้ว แต่โดยลักษณะของการกระทำจะเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่น แดงยิงดำ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2520 ดำถึงแก่ความตายในวันต่อ ๆ มาดังนี้ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นต้องนับอายุความตั้งแต่วันที่มิใช่วันตาย แต่ถ้าเป็นกรณีที่ชุกหลุมวางกับดัก เพื่อให้ผู้อื่นตกลงไปตาย ต้องนับอายุความเมื่อวันที่มีคนตกลงกับดักนั้น จะนับอายุความเมื่อวันชุกหลุมเท่ากับดักนั้นไม่ได้ หรือในกรณีที่ผสมยาพิษในอาหารให้ผู้อื่นกิน ก็ต้องนับอายุความวันที่ผู้อื่นกินอาหารที่ผสมยาพิษนั้น ส่วนจะตายวันใดไม่สำคัญ

ข. การหยคนับอายุความ

เมื่อทราบวันเริ่มนับอายุความแล้ว ก็นับต่อไปจนกว่า

- (1) ถึงวันฟ้อง และ
- (2) ได้ตัวผู้กระทำผิดมาขังศาล

หากเพียงแต่เข้าเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใดเพียงข้อเดียวดังกล่าว ก็หาอาญาเกณฑ์มาใช้ได้ไม่ เช่น นับอายุความมาได้ 10 เดือนก็ฟ้องคดีมาฟ้อง โดยมีได้ตัวจำเลยมาศาล เช่นนี้ หากเป็นการนับอายุความตามมาตรา 95(5) และไม่ได้ตัวจำเลยมาศาลภายใน 2 เดือนก็ยอมครบ 1 ปีในวันรุ่งขึ้น คดีดังกล่าวนั้นก็ขาดอายุความ.

ค. การเริ่มนับอายุความใหม่

กรณีที่จะมีการนับอายุความใหม่นั้น เป็นกรณีที่บัญญัติไว้ในวรรคท้ายของมาตรา 99 ซึ่งอาจแยกได้ว่า

1. เมื่อได้ฟ้องคดีและได้ตัวผู้กระทำผิดมาบังคับแล้ว ในระหว่างพิจารณาคดีนั้น ผู้กระทำผิดหลบหนีไป การนับอายุความให้เริ่มต้นนับใหม่ โดยนับวันที่ผู้กระทำผิดหลบหนีเป็นวันเริ่มต้น และการนับก็นับเป็นปริมาณตัวเลขตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 95(1) - (5) แล้วแต่กรณี

2. เมื่อได้ฟ้องคดีและได้ตัวผู้กระทำผิดมาบังคับแล้ว ในระหว่างที่พิจารณาคดีนั้น ผู้กระทำผิดวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้ การนับอายุความให้เริ่มต้นนับใหม่ โดยนับแต่วันที่ศาลสั่งงดการพิจารณาไว้เป็นวันเริ่มต้น และการนับก็ใช้วิธีเดียวกับที่กล่าวไว้ในข้อ 1

ง. กำหนดอายุความ

อายุความที่กำหนดไว้ตามมาตรา 95(1) - (5) ปริมาณโทษที่กำหนดไว้นั้น ถือเป็นปริมาณโทษตามระวางโทษที่กฎหมายบัญญัติสำหรับความผิดฐานใดฐานหนึ่ง และอัตราโทษที่นำมากำหนดอายุความนั้น ต้องถืออัตราโทษชั้นสูงสุดตามที่บัญญัติไว้ในความผิดฐานใดฐานหนึ่ง จะนำโทษ

ที่จะลงคือโทษซึ่งศาลกำหนดลงแก่จำเลยตามคำพิพากษานั้นมากำหนด เป็นปริมาณโทษดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 95(1) - (5) ไม่ได้

โทษอย่างอื่นตามมาตรา 95(5) นั้น หมายความว่าถึงเฉพาะ กรณีโทษปรับสถานเดียว โดยจะมีโทษริบทรัพย์ด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าโทษกักขังนั้น โดยความเป็นจริงแล้ว เป็นโทษซึ่งเปลี่ยนมาจากโทษจำคุกตามมาตรา 23 และในฐานะความผิดต่าง ๆ หรือใน ระยะเวลาโทษต่าง ๆ ก็มีได้บัญญัติโทษชนิดนี้ไว้ ดังนั้น คำว่าโทษกักขังจึง ไม่ใช่โทษในคำว่าโทษอย่างอื่นตามมาตรา 95(5)⁶⁷

ส่วนโทษริบทรัพย์นั้น เป็นโทษอุปกรณ เว้นแต่เฉพาะกรณีริบ ทรัพย์สิ้นตามมาตรา 32 อันเป็นการริบทรัพย์สิ้นที่ผู้ใดทำหรือมีไว้ เป็น ความผิด โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่า เป็นการลงโทษแก่ผู้ใดหรือไม่ การริบ ทรัพย์ตามมาตรา 32 นี้ริบได้โดยอำนาจของกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยตรง จึง มีได้อยู่ในกฎเกณฑ์อายุความ กล่าวคือริบได้โดยไม่มีอายุความ

ความผิดอันยอมความได้

ความผิดยอมความได้นั้น หมายถึงความผิดทางอาญาฐานใด ฐานหนึ่งซึ่งกฎหมายบัญญัติว่า ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความ ได้ อันทำให้เข้าใจต่อไปได้ว่า ความผิดฐานหนึ่งฐานใดที่กฎหมายมิได้ บัญญัติไว้โดยตรงว่าเป็นความผิดอันยอมความได้แล้ว การกระทำความ

⁶⁷ สง่า สันะสมิต, ศาสตราจารย์. อ้างแล้ว หน้า ๑๔๔.

ความผิดในฐานนั้น ๆ ก็ดำเนินคดีไปจนถึงที่สุดได้ แม้ผู้เสียหายไม่ประสงค์จะให้มีการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดก็ตาม รายละเอียดในการดำเนินคดีนั้น ต้องศึกษาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งบัญญัติไว้โดยตรง

ตามมาตรา 96 บัญญัติว่า ภายใต้อำนาจมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่อยู่รู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำผิด เป็นอันขาดอายุความ

ก่อนที่จะพิจารณาไปถึงอายุความตามมาตรา 95 ซึ่งบัญญัติถึงอายุความเฉพาะความผิดอันยอมความกันได้นั้น พึงเข้าใจก่อนว่า การที่จะนับอายุความตามมาตรา 95 ซึ่งมาตรานี้นำมาใช้บังคับด้วยนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของมาตรานี้เสียก่อน ก่อนที่จะไปนับอายุความตามมาตรา 95

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 96 นั้น ผู้เสียหายในคดีความผิดอันยอมความได้ ต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่

1. วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิด และ
2. ผู้เสียหายรู้ตัวผู้กระทำผิด

หากขาดหลักเกณฑ์ดังกล่าว คือไม่ได้อำนาจหรือร้องทุกข์เกินกว่า 3 เดือนนับแต่วันที่อยู่รู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำผิดแล้ว คดีก็เป็นอันขาดอายุความ

การร้องทุกข์ หมายความว่าถึง กรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำ ความผิดอาชญาฐานใดฐานหนึ่ง หรือบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ได้ตามกฎหมาย กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน คดีอาชญาว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้นแม้จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม โดยการกระทำความผิดนั้นได้กระทำความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และ การกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานดังกล่าวนั้น ผู้เสียหายกล่าวหาโดยมีเจตนา ที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

การร้องทุกข์ดังกล่าวจะต้องพิจารณาประกอบกันว่า ผู้ร้องทุกข์ หรือผู้เสียหายรู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ หาก ชรากว่า ผู้เสียหายยังไม่รู้ถึงความผิดและผู้กระทำความผิดทั้งสองอย่าง ประกอบกัน ก็จะนับอายุความ 3 เดือนตามมาตรา 96 นั้นไม่ได้ หาก เพียงแต่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์หรือไม่ได้ร้องทุกข์ก็ตาม โดยที่ผู้เสียหาย รู้เพียงอย่างเดียว เช่นรู้ว่าตนได้รับความเสียหาย แต่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด เช่นนี้แล้วก็ต้องไปนับอายุความตามมาตรา 95 เช่นความผิด อาชญาอื่น ๆ

ในกรณีที่ได้นำแจ้งความร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนแล้ว ก็มีได้ หมายความว่า อายุความจะมีผลบังคับกันเพียง 3 เดือนตามมาตรา 96 เท่านั้น เพราะแม้จะนำคดีมาฟ้องศาลหลังจากที่แจ้งความร้องทุกข์ไว้ 3 เดือนแล้ว คดีก็ยังไม่ขาดอายุความ เพราะเมื่อร้องทุกข์ตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 96 แล้ว การนับอายุความก็ต้องไปนับตามมาตรา 95 ต่อไปได้ ซึ่งการนับอายุความตามมาตรา 96 นี้ เป็นตารับอายุ

ความเฉพาะความผิดอันยอมความได้ โดยมีอายุความสองชั้นตอน คือ

1. มีอายุความตามมาตรา 95 กล่าวคือ ถ้าไม่ได้อัยการฟ้องและมีได้ตัวผู้กระทำผิดมาศาลภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 95 คดีเป็นอันขาดอายุความ จะนำคดีมาฟ้องร้องไม่ได้ แม้จะปรากฏว่าผู้เสียหายไม่รู้ถึงความผิด และรู้ตัวผู้กระทำผิดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 95 เช่น แดงถูกค้าหลอกหลวงเอาทรัพย์สินไป อันเป็นความผิดตามมาตรา 341 มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 6,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ อันเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 95 ระบุอายุความไว้ใน (3) ว่ามีอายุความ 10 ปี ดังนี้ ถ้าปรากฏว่า แดงไม่ทราบเลขที่ตนถูกหลอกหลวงจึงไม่ได้แจ้งความร้องทุกข์ตามมาตรา 96 เช่นนี้ การนับอายุความก็นับไปเรื่อยตามมาตรา 95 คือถ้าครบ 10 ปี นับแต่วันที่ค้าได้ทรัพย์สินไปจากแดงแล้วก็ เป็นอันขาดอายุความ

2. แม้จะอยู่ในกำหนดอายุความตามที่กล่าวมาในข้อ 1 นั้นก็ตาม การนับอายุความเฉพาะกรณีความผิดอันยอมความได้นี้ จะนับอายุความชั้นต้นคือจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับนั้น เป็นกรณีที่ผู้เสียหายต้องรู้ 2 ประการ คือ

(1) รู้เรื่องความผิด และ

(2) รู้ตัวผู้กระทำผิด

หากรู้เพียงข้อหนึ่งข้อใดก็ไม่อาจนับอายุความตามมาตรา 96 นี้ได้ ต้องไปใช้เกณฑ์ข้อ 1 คือนับอายุความตามมาตรา 95

68 มาตรา ๓๔๔ ประมวลกฎหมายอาญา.

ผู้ศึกษาควรทำความเข้าใจกับตัวอย่างต่อไปนี้

แดงบุกรุกบ้านของดำเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2520 ซึ่งความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 ระยะเวลาโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเป็นความผิดอันยอมความได้ ดังนี้ ถ้า

1. ดำ ไม่ทราบว่าแดงบุกรุก หรือทราบว่าแดงบุกรุก แต่ไม่ทราบว่าแดงเป็นผู้บุกรุก อายุความต่อนับตามมาตรา 95(4)

2. ดำทราบถึงการบุกรุกและทราบว่าแดงเป็นผู้บุกรุกเมื่อ 1 มกราคม 2523 ดังนี้ ต่อมานับอายุความตามมาตรา 96 คือ ดำต้องแจ้งความร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ 1 มกราคม 2523 ถ้าเกินกำหนดไปเป็นอันขาดอายุความ และถ้าใครร้องทุกข์ไว้ภายในกำหนด 3 เดือนดังกล่าวแล้ว การนับอายุความก็เริ่มนับตามมาตรา 95 ทั้งนี้ก็นับตาม (4) ดำต้องฟ้องและดำเนินคดีมาซึ่งศาลภายในกำหนด 5 ปี นับแต่วันกระทำความผิด มิเช่นนั้นก็ขาดอายุความเช่นกัน

3. ดำทราบถึงการบุกรุกและทราบว่าแดงเป็นผู้บุกรุก เมื่ออีกหนึ่งเดือนจะครบกำหนด 5 ปีตามมาตรา 95(4) ดังนี้ ดำจะต้องฟ้องและนำตัวแดงมาซึ่งศาลภายในกำหนดหนึ่งเดือนนั้น และถ้าดำร้องทุกข์ก็ต้องร้องทุกข์ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนั้นพร้อมกับต้องฟ้องและนำตัวแดงมาซึ่งศาลให้ได้ภายในหนึ่งเดือนนั้นเช่นกัน มิเช่นนั้นเป็นอันขาดอายุความซึ่งกล่าวโดยสรุปในตัวอย่างนี้ได้ว่า ต้องแจ้งความร้องทุกข์ไว้กำหนดอายุความยังคงต้องยึดตามมาตรา 95 อยู่โดยตลอดนั่นเอง